

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента

СТАНІСЛАВИК ОЛЕНИ В'ЯЧЕСЛАВІВНИ

на дисертаційну роботу **БОЙЧУКА АНДРІЯ БОГДАНОВИЧА**

**«Формування, реалізація та оцінювання ефективності програми
інноваційного розвитку підприємства»**

**представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних
наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)**

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

У сучасному суспільстві рівень економічного розвитку країни вже давно визначається не стільки природними ресурсами та виробничим потенціалом, як рівнем інноваційної активності суб'єктів господарювання. Протягом тривалого часу багатство держави на природні ресурси означало стабільний розвиток, забезпеченість та процвітання. Утім, наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. ситуація кардинально змінилася. Провідні держави світу володіють доволі незначними запасами природних ресурсів, утім, це не перешкоджає їм посідати місця у першій двадцятці країн за рівнем конкурентоспроможності економіки. В першу чергу, це завдяки тому, що головним чинником формування ВВП цих країн є високотехнологічне обладнання та новітні технології. У той же час країни, основна частка експорту яких – сировинна база, посідають на порядок нижчі місця у рейтингу держав за рівнем конкурентоспроможності економіки.

Тому саме інноваційний шлях розвитку, що орієнтується на довгострокову перспективу, відповідає реаліям сьогодення. Для формування конкурентних переваг підприємствам необхідно орієнтуватися на інноваційний вектор розвитку. Адже в динамічних умовах сучасної економіки, при існуючому рівні конкуренції та швидкості технологічних змін саме інновації є головною умовою

економічного зростання.

За допомогою використання інновацій підприємства мають можливість стати лідерами у конкурентній боротьбі. Однак досягнення цієї мети можливе лише за умови формування чіткої, досконалої та адаптивної програми інноваційного розвитку підприємства. Все це вимагає глибоких економічних знань і ефективної організації інноваційної діяльності підприємств.

Вищезазначене дає змогу стверджувати, що тема дисертації Бойчука Андрія Богдановича є актуальною, своєчасною та такою, що має важливе теоретико-прикладне значення.

Виконане дослідження відповідає проблематиці актуальних наукових досліджень Національного університету «Львівська політехніка». Зокрема, дисертаційна робота Бойчука А.Б. відповідає науковому напрямку кафедри обліку та аналізу Національного університету «Львівська політехніка» «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства», де автором розроблено метод оцінювання фінансово-економічної складової ефективності програми інноваційного розвитку підприємства (акт впровадження від 22.02.2018 р.). Крім того, матеріали проведеного дослідження використано під час виконання науково-дослідної роботи кафедри обліку та аналізу Національного університету «Львівська політехніка» «Економічний розвиток підприємства: теоретико-методологічні аспекти та інструментарій управління» (номер державної реєстрації 0115U004220) (акт впровадження від 22.02.2018 р.).

2. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій

Детальне вивчення тексту поданої дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків свідчить про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, наведених у дослідженні.

Автором проведено змістовний аналіз за темою дисертації, на основі

якого вперше запропоновано систему індикаторів часу, обсягу ресурсів та результату за ознаками систематичності, тривалості та надлишковості а також їхніх груп (часових, ресурсних та результатних) для використання їх у процесі здійснення поточного контролю за реалізацією програми інноваційного розвитку; розширено класифікацію програм інноваційного розвитку; удосконалено метод оцінювання готовності підприємства до формування та реалізації програми інноваційного розвитку; процедуру використання типових рішень при розробленні програми інноваційного розвитку підприємства; метод попереднього оцінювання ефективності заходів програми інноваційного розвитку; розширено, деталізовано та адаптовано управлінську технологію SMART для потреб управління інноваційною діяльністю; удосконалено метод оцінювання фінансово-економічної складової ефективності програми інноваційного розвитку підприємства.

Методика дослідження не містить протиріч, оскільки в основу було покладено загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як: порівняння, аналізування та узагальнення – при визначенні економічної сутності понять «інновація», «програма інноваційного розвитку» та «інноваційний проект» (підр. 1.1); аналогії та групування – при розширенні класифікації програм інноваційного розвитку підприємства (підр. 1.1); програмно-цільовий метод – при формуванні заходів з метою досягнення наперед встановлених цілей, пов'язаних з інноваційним розвитком машинобудівного підприємства (підр. 1.2, 2.2 та 2.3); методи статистичного аналізу – при дослідженні стану інноваційної діяльності та показників її фінансування в Україні (підр. 1.3); графічний метод – при візуальному представленні результатів дослідження (підр. 2.1 та 2.3); метод парних порівнянь – при оцінюванні впливу ендогенних факторів на інноваційний розвиток підприємства (підр. 2.2); метод SMART-технології – при проектуванні та реалізації управлінських програм на основі поставлених завдань і критеріїв (підр. 3.1); фреймове моделювання – при структуруванні об'єктів і ситуацій проблемного середовища та їхніх властивостей (підр. 3.1);

системний та матричний аналіз – при побудові структурної схеми індикативного контролю часу, обсягу ресурсів та результату за проектами програми інноваційного розвитку (підр. 3.2); методи фінансово-економічного аналізу – при оцінюванні фінансово-економічної ефективності реалізованої програми інноваційного розвитку на підприємстві (підр. 3.3).

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи, підтверджується їх численною апробацією на міжнародних, всеукраїнських та закордонних науково-практичних конференціях.

3. Наукова новизна результатів дисертації

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у розробленні теоретико-методичних положень та рекомендацій практичного характеру щодо формування, реалізації та оцінювання ефективності програм інноваційного розвитку підприємства.

Основні наукові положення проведеного дослідження Бойчука А.Б. характеризуються самостійністю, достовірністю та новизною сформульованих висновків, пропозицій і рекомендацій автора та відображають особистий внесок автора у розвиток теоретичних, науково-методичних та прикладних положень щодо формування, реалізації та оцінювання ефективності програми інноваційного розвитку підприємства.

До найбільш вагомих результатів роботи, які містять елементи наукової новизни слід віднести:

1. Розширену автором класифікацію програм інноваційного розвитку, яку доповнено таким класифікаційними ознаками: за суб'єктом розроблення (програми, розроблені власними силами, зовнішніми виконавцями, спільно з іншими підприємствами), за новизною інновацій (програми, реалізація яких передбачає впровадження абсолютно нової технології/продукту, модифікацію існуючої технології/продукту чи розроблення нового дизайну продукту), за етапами інноваційного процесу (програми інноваційного

розвитку, що перебувають на етапі намірів, формування або реалізації) (с. 36-43 дисертації, с. 6 автореферату).

2. Удосконалений метод оцінювання готовності підприємства до формування та реалізації програми інноваційного розвитку, який характеризується наявністю критеріїв наміру, доцільності та можливості реалізації програми та враховує мультिवаріантність вихідних ситуацій на підготовчому етапі формування програми (с. 92-93, 95-104 дисертаційної роботи; с. 8-9 автореферату).

3. Запропонована автором процедура використання типових рішень при розробленні програми інноваційного розвитку підприємства для досягнення корисного ефекту в процесі комплексної взаємодії системних елементів, таких як: мета і завдання інноваційного розвитку, фактори впливу на інноваційний розвиток, інформаційне забезпечення інноваційного розвитку, критерії та засоби оцінювання корисності впровадження програми, а також джерела фінансування інноваційного розвитку (с.106-125 дисертації, с. 10-11 автореферату).

4. Удосконалений метод попереднього оцінювання ефективності програми інноваційного розвитку на основі програмно-цільового підходу, який враховує настання критичних подій, що здатні вплинути на значення параметрів оцінювання ефективності програми (с. 129-134 дисертації, с. 11-12 автореферату).

5. Розширена та адаптована для потреб управління інноваційною діяльністю підприємства управлінська технологія SMART, зокрема, через запровадження додаткових вимог до програми інноваційного розвитку машинобудівного підприємства, що дасть змогу підвищити ефективність її реалізації. Крім того, автором представлено процес реалізації програми інноваційного розвитку за допомогою засобів фреймового моделювання (с. 148-157 дисертації, с. 13-15 автореферату).

6. Вперше науково обґрунтована автором система індикаторів (орієнтовних ознак) часу, обсягу ресурсів та результату, що можуть використовуватися у процесі поточного контролю реалізації програми

інноваційного розвитку, зміна яких вказує на високу можливість настання негативного результату реалізації програми. Крім того, дисертантом визначено характеристики (ознаки) зазначених індикаторів: систематичність, тривалість та надлишковість, за якими додатково оцінюється ймовірність негативного сценарію реалізації програми інноваційного розвитку. Запропонована система індикаторів стала основою для математичного представлення теоретичної моделі індикативного контролю, (с. 165-172 дисертації, с. 15-17 автореферату).

7. Удосконалений метод оцінювання фінансово-економічної складової ефективності програми інноваційного розвитку підприємства, який дає змогу визначити вплив результатів програми інноваційного розвитку на фінансовий стан підприємства шляхом елімінування впливу інших факторів, пов'язаних з операційною та фінансовою діяльністю (с. 179-196 дисертації, с. 17-20 автореферату).

Аналіз наукових результатів, які визначають новизну дисертації дає змогу стверджувати, що їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

4. Практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробленні прикладних рекомендацій для вирішення актуальної науково-практичної проблеми управління інноваційною діяльністю підприємства шляхом формування, реалізації та оцінювання ефективності програми його інноваційного розвитку. Зокрема, практичну значущість мають наступні положення:

– науково обґрунтована система індикаторів, яку можна використовувати під час здійснення поточного контролю за виникненням проблем та їх оперативним коригуванням у процесі реалізації програми інноваційного розвитку;

– удосконалені метод оцінювання готовності підприємства до реалізації програми інноваційного розвитку;

– запропонований метод попереднього оцінювання ефективності заходів, що реалізовуватимуться у межах програми інноваційного розвитку машинобудівного підприємства.

Основні положення та результати дисертаційної роботи впроваджені у діяльність українських підприємств та державних установ: ТзДВ «Львівський завод фрезерних верстатів» (довідка № 168 від 05.12.2017 р.), ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод» (довідка № 892 від 30.03.2018 р.) та Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 1-12-857 від 05.04.2018 р.).

Результати й окремі положення, викладені у дисертації, використовуються у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» при викладанні дисципліни «Інноваційний розвиток підприємства» студентам другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» (довідка № 67-01-699 від 13.04.2018 р.).

5. Повнота викладених результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертаційної роботи у повній мірі висвітлені у 21 науковій праці, серед яких: 8 статей у наукових фахових виданнях України, із яких 6 – у виданнях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах даних, 13 тез доповідей на всеукраїнських, міжнародних та закордонних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг опублікованих праць становить 9,30 друк. арк., з них особисто автору належить 9,21 друк. арк.

Обсяг опублікованих автором наукових праць та їх кількість відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата

економічних наук.

6. Відповідність структури дисертації встановленим вимогам

Аналіз дисертації дає підставу визначити, що вона є закінченим самостійним дослідженням, яке має значну наукову та практичну цінність для вирішення завдання щодо подальшого розвитку теоретико-методичних положень та розроблення практичних рекомендацій з питань формування, реалізації та оцінювання ефективності програми інноваційного розвитку підприємства. Результати дослідження та висновки є конкретними, достатньо аргументованими та являють собою предмет для захисту.

За своєю структурою, обсягом і оформленням дисертація відповідає вимогам Кабінету Міністрів України до кандидатських дисертацій. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 247 сторінок. Основний обсяг дисертації викладено на 186 сторінках.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертації і в повній мірі відображає основні положення дослідження.

Дисертаційна робота та автореферат Бойчука А.Б. за змістом, структурою та оформленням відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України та є завершеним дослідженням.

7. Дискусійні положення та зауваження

За загальної позитивної оцінки представленої роботи, її наукової цінності і послідовності викладення результатів дослідження, до змісту роботи є ряд зауважень та дискусійних положень:

1. У підрозділі 1.1. дисертантом розширено класифікацію програм інноваційного розвитку новими класифікаційними ознаками (рис. 1.3, с. 37 дисертації). Втім, до існуючої класифікації програм інноваційного розвитку доцільно було б віднести ряд ознак, що використовуються для класифікації

інвестиційних проектів, оскільки і одні і другі мають спільні риси, наприклад: за обсягом капіталовкладень, за тривалістю реалізації тощо.

2. У підрозділі 1.2 автором здійснено дослідження сутності програмно-цільового підходу до управління інноваційною діяльністю, визначено його характеристики, на основі яких запропоновано ряд принципів такого підходу (с. 55 – 58 дисертації). Із тексту роботи залишається незрозумілим процес перетворення характеристик у принципи програмно-цільового підходу до управління інноваціями на підприємстві.

3. У підрозділі 3.1 здобувачем удосконалено метод реалізації програми інноваційного розвитку підприємства шляхом розширення управлінської технології SMART та адаптації її для потреб управління інноваційною діяльністю. Зокрема автором запропоновано зовнішній контур технології в якому наведено вимоги (характеристики), виконання яких є запорукою успішної реалізації програми інноваційного розвитку (рис. 3.1, с. 148 дисертації). В даному випадку доцільно було б елементи зовнішнього контуру (запропонованого автором) моделі SMART-технології згрупувати та пов'язати із внутрішніми (класичними), що підвищило б ефективність підготовки програми інноваційного розвитку та мінімізувало б ризики допущення помилок.

4. У підрозділі 2.3 автор обґрунтовуючи удосконалений ним метод попереднього оцінювання програми інноваційного розвитку підприємства на основі програмно-цільового підходу пропонує для кожного показника параметра ефективності інноваційних проектів, що входять до програми інноваційного розвитку встановлювати діапазон значень, у разі досягнення яких реалізація інноваційного проекту вважатиметься успішною (с. 132-133 дисертації). У той же час дисертантом не в повній мірі обґрунтовується яким саме чином на практиці визначити необхідний діапазон оптимальних значень

5. У підрозділі 3.2 автором науково обґрунтовано систему індикаторів, які можуть використовуватися у процесі поточного контролю за реалізацією програми інноваційного розвитку. Зокрема, на с. 167-168 дисертації до узагальненого індикатору обсягу ресурсів автор відносить такі індикатори:

нестача коштів, порушення в обсягах та/або недостатня якість отриманих матеріальних ресурсів, проблеми техніко-технологічного характеру, негативний вплив людського фактора тощо. Доцільно було б до цього переліку індикаторів додати ще й індикатор інформаційних ресурсів, оскільки інформаційне забезпечення у сучасних умовах господарювання посідає важливе місце, особливо у процесі здійснення підприємством інноваційної діяльності.

6. У контексті удосконаленого автором методу оцінювання фінансово-економічної складової ефективності програми інноваційного розвитку автором пропонується скласти скориговану (інноваційну) звітність підприємств для розмежування значення показників інноваційної та іншої (операційної, фінансової) діяльності (с. 184 – 189 дисертації). Це положення є дискусійним, оскільки у повній мірі не зрозуміло яким чином розмежовувати на інноваційну та іншу діяльність такі статті балансу підприємства як «Основні засоби», «Грошові кошти» тощо.

Вищенаведені зауваження не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

8. Загальний висновок

Дисертація Бойчука Андрія Богдановича «Формування, реалізація та оцінювання ефективності програми інноваційного розвитку підприємства» є самостійною завершеною науково-дослідною працею, що має як наукове, так прикладне спрямування. Отримані в результаті дослідження обґрунтовані результати дозволяють вирішити складне наукове завдання формування, реалізації та оцінювання ефективності програми інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Дисертаційну роботу виконано на достатньо високому науковому рівні. Тема роботи, її зміст, об'єкт та предмет дослідження, а також запропоновані положення та рекомендації відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 –

економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).
Усі елементи наукової новизни знайшли своє відображення в опублікованих
автором наукових статтях та апробовані на міжнародних, всеукраїнських та
закордонних науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України, які висуваються
до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук,
зокрема, пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів»,
затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня
2013 року. Вищевикладене дає змогу зробити висновок, про те, що автор
дисертаційної роботи Бойчук Андрій Богданович заслуговує на присудження
наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 –
економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
Одеського національного
політехнічного університету

О.В. Станіславик

Підпис к.е.н., доцента О.В. Станіславик засвідчую:

Вчений секретар Одеського національного
політехнічного університету

В.І. Шевчук